

Práce s cíli a sebehodnocením na 2. stupni

Postup formativního hodnocení

I. Identifikační údaje:

Autor materiálu: Ing. Pavla Nawratová

Název školy, na níž autor působí: ZŠ Zdice

II. Kontext:

Cílová skupina: 2. stupeň ZŠ, 7. ročník

Předmět, v němž byla technika realizována: výchova k občanství; téma je možné využít i v dějepise nebo v českém jazyce a literatuře (rozvoj čtenářské gramotnosti).

Další relevantní informace: Žáci této třídy mají osvojené techniky RWCT, práci ve skupině a jsou zvyklí na vyučovací hodinu metodou E – U – R (evokace – uvědomění – reflexe).

III. Realizace a hodnocení postupu formativního hodnocení:

Popis využití vybraného postupu formativního hodnocení (jeho modifikace)

Materiál se zaměřuje na práci s cíli – jejich postupné představování, naplňování v různých fázích hodiny, formulování cílů žáky a závěrečnou reflexi žáků vztahující se k cílům.

Vychází se zde z plánování pozpátku – nejprve promyslíme a velmi přesně a konkrétně vymezíme cílový stav učení žáka: co žák bude nového umět dělat, čemu bude dobře rozumět, co si bude pamatovat, s čím bude mít osobní zkušenost, jak se změní jeho postoje apod. Poté rozmyslíme, jak poznáme, že žák došel k cíli nebo se k němu blíží, a následně vybíráme učební činnosti, kterými se budeme s žáky od začátku do konce hodiny zabývat, tedy postup hodiny – jaké formy a metody výuky zvolíme, jaké texty k naplnění cílů využijeme.

Postup zavádění a realizace postupu formativního hodnocení

Zavádění a realizace postupu jsou ukázány na konkrétní vyučovací hodině občanské výchovy, v níž je postup zaměřený na práci s cíli využít. Detailně je vyučovací hodina (včetně cíle hodiny, pomůcek a konkretizace jednotlivých fází hodiny) popsána krok za krokem v příloze č. 1 (Plán hodiny).

Konkrétní postup:

1. Práce s cíli (fázování cílů v průběhu hodiny) a jejich následné vyhodnocení – viz přílohy 1, 2, 3.
2. Párový brainstorming včetně snosu informací na tabuli a jeho následná reflexe.
3. Parkoviště pro otázky.
4. Losovací kartičky.
5. Práce s dvěma odlišnými texty včetně záznamu do pracovního listu (porovnávání názoru mezi žáky, kteří četli různé texty) – viz příloha 1a
6. Řízená diskuse – provaz, obhájení názoru na základě přečteného textu.
7. Volná diskuse.
8. Classroomscreen.com – zhodnocení hodiny pomocí emotikonů.

V první části hodiny je žákům představen pouze první cíl (*Dokážu vyjádřit svůj názor a vyslechnout si názor někoho jiného*).

Druhý cíl (*Popíšu, jak mohou média ovlivnit názor člověka, konkrétně novinový či internetový článek*) je odhalen až v průběhu hodiny (pokročili žáci ho mohou formulovat sami), protože by došlo k ovlivnění žáků, kteří v první fázi hodiny nemají tušit, že ve skupinách pracují s dvěma různými texty o Karlu Velikém (Karel Veliký – dobrodinec; Karel Veliký – zloduch). K naplnění cíle docházelo v této konkrétní hodině ještě před jeho odhalením.

V reflexi na konci hodiny se k cílům s žáky vracíme (viz přílohu 2: Prezentace Karel Veliký – cíle) a žáci písemně zhodnotí jejich dosažení. Autentické ukázky vyhodnocení cílů žáky jsou uvedeny v příloze 3 (příloha 3: Sebehodnocení žáků na konci hodiny vzhledem k cíli – autentické ukázky).

Reflexe učitele

Tuto hodinu jsem vytvořila a odučila za účelem propojení předmětů, konkrétně výchovy k občanství a dějepisu. Využila jsem toho, že ve výchově k občanství probíráme média

a v dějepise osobnost Karla Velikého a ukázala žákům prakticky, jak mohou média ovlivňovat smýšlení lidí na textu o Karlu Velikém (dějepisné učivo).

Žáci si mohli prakticky vyzkoušet, jak mohou média ovlivnit myšlení cílové skupiny. Zároveň získávali další informace o osobnosti Karla Velikého. Dokázali promítnout své názory do skupinové diskuse, podpořit svůj názor textem, ale také ukázat, že ne všichni této manipulaci podleli, což se ukázalo v závěrečné aktivitě s provazem a ve volné diskusi.

Pro hodnocení dosažení cílů této hodiny jsem žáky požádala o popsání toho, jak se jim to podařilo. Oproti jiným hodinám, kdy obvykle volím bodovací škálu s komentářem, jsem se rozhodla o změnu formy. Měla jsem pocit, že žáci sklouzávali k tomu, že hodinu zhodnotí automaticky a nedají si dostatečnou práci s odůvodněním, proč zvolili právě tu kterou hodnotu. Proto jsem se rozhodla promítnout jim cíle na interaktivní tabuli (viz prezentace v příloze č. 2) a poprosit je, aby sami naformulovali, jak se jim podařilo cíle naplnit (viz obrázek níže). Tímto způsobem jsem se snažila docílit toho, aby nad svými odpověďmi opravdu přemýšleli. Autentické odpovědi žáků na tyto tři otázky jsou v příloze č. 3.

Cíle a jejich zhodnocení:

- *Cíl 1: Dokážu vyjádřit svůj názor a vyslechnout si názor někoho jiného.*
- *Cíl 2: Vysvětlím, jak mohou média ovlivnit názor člověka, konkrétně novinový či internetový článek.*

Na papír napiš, jak se ti podařilo cíle naplnit:

1. *Napiš, jestli se ti podařilo vyjádřit svůj názor a vyslechnout si názor někoho jiného, buď konkrétní, např. „Dokázal jsem jasně vysvětlit svůj názor, všichni pochopili, co si myslím.“*
2. *Napiš, jak si myslíš, že mohou média ovlivnit názor – konkrétně.*
3. *Ohodnoť hodinu alespoň jednou smysluplnou větou.*

Bod č. 1 – Žáci se měli vyjádřit k tomu, jak se jim podařilo formulovat svůj názor, někteří sklouzávali ke konstatování faktu, že se jim to podařilo, a více se nerozepisovali. Některým se ale naopak podařilo situaci více popsat a rozvést své pocity (např. *Ano, řekl jsem o něm celkem hodně informací; Ne, nemluvil jsem tady, ale ostatní za mě řekli vše, co jsem věděl.*)

Bod č. 2 – Zde mě odpovědi mile překvapily. Čekala jsem, že právě tady budou žáci odpovídat spíše stroze. I když jsou některé odpovědi kostrbaté, je patrné, že nad nimi žáci opravdu přemýšleli, a odpovědi na tuto otázku byly nejobsáhlejší (např. *Mohou hodně změnit, záleží na tom, co čteme // Podle toho, o čem se kde píše. Když mě to bude zajímat, tak o tom budu chtít zjistit, jestli je to pravda, nebo ne*).

Bod č. 3 – Po přečtení vyplněných hodnocení jsem dospěla k názoru, že formulace požadovaného výstupu byla málo konkrétní. Žáci měli tendenci napsat pouze to, jestli se jim hodina líbila, nebo ne (např. *Hodina byla dobrá*), výjimečně uvedli, v čem se jim líbila (např. *že byla volnější // byla dobrá a zábavná // pochopil jsem, co mám dělat*). Příště bych u tohoto bodu spíše využila následující hodnoticí arch:

Na každém z řádků zakroužkujte jedno číslo, které nejlépe vyjadřuje vaše pocity z dnešní hodiny:

Tempo	Pomalé	1	2	3	4	5	6	Rychlé
Obtížnost	Jednoduchá	1	2	3	4	5	6	Náročná
Můj zájem	Nízký	1	2	3	4	5	6	Vysoký
Mé porozumění	Nízké	1	2	3	4	5	6	Vysoké
Mé učení	Špatné	1	2	3	4	5	6	Dobré

Zdroj: WILIAM, Dylan a Siobhán LEAHY. *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy*. Druhé revidované vydání. [Praha], ve spolupráci s nakladatelstvím Martina Romana a projektem Čtení pomáhá vydala EDUkační LABORatoř, [2016]. ISBN 978-80-906082-7-6, strana 98, upraveno autorkou.

Reflexe žáků

Žáci zde refletovali, jak se jim dařilo splnit cíle hodiny. U prvního cíle hodnotili, jak se jim dařilo vyjádřit svůj názor a vyslechnout si názor na Karla Velikého. Někteří konstatovali, že se jim to dařilo, jiní například přiznali, že odpověď za ně řekl někdo jiný.

U druhého cíle žáci psali, jak mohou média ovlivnit názor člověka. Z odpovědí je patrné, že se většině žáků podařilo tohoto cíle dosáhnout.

Autentické odpovědi žáků jsou součástí přílohy č. 3.

Doporučení pro využití v praxi:

Pokud se rozhodnete pracovat s postupným odhalováním cílů, je potřeba vše dobře načasovat a promyslet, v které části je dobré odkrýt ten který cíl, a dát si pozor, aby nebyl cíl explicitně odhalen ještě předtím, než nastane ten správný čas.

Hodina rozvíjí samostatné i vzájemné učení žáků, vede žáky k zamyšlení a vyjádření názoru před ostatními, je koncipována mezipředmětově (možno využít v dějepise, výchově k občanství, rozvoji čtenářství apod. – zejména přílohu 1a).

Přestože se hodina může zdát na první pohled komplikovaná, což svádí k vynechání některých aktivit, určitě doporučuji věřit žákům i sobě a žádné aktivity neopomíjet.

IV. Přílohy, které dokumentují daný postup formativního hodnocení

Přílohy označené číslem 1 obsahují plán hodiny a všechny pracovní listy, které byly využity.

Příloha 1: Plán hodiny

Příloha 1a: Text Karel Veliký: dobrodinec – noviny

Příloha 1a: Karel Veliký: zloduch – noviny

Příloha 1b: Pracovní listy pro žáky – nevyplněný

Příloha 1b: Pracovní listy pro žáky – vyplněné

Příloha 2: Prezentace Karel Veliký – cíle

Příloha 3: Sebehodnocení žáků na konci hodiny vzhledem k cíli – autentické ukázky

Příloha 4: Kahoot

V celém materiálu (včetně příloh) jsou použity fotografie, pracovní listy, obrázky, grafy atd. autora (pokud není uvedeno jinak). Fotografie jsou zároveň v souladu s GDPR.